

Expunere de motive

Proiectul de față are girul și s-a redactat cu consultarea Asociației Foștilor Deținuți Politici din România, care reprezintă interesele persoanelor persecutate politic de către regimul comunist din România.

Propunerea legislativă pe care o supunem atenției are ca obiect modificarea și completarea Decretului- lege nr.118/1990 privind acordarea unor drepturi persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată în data de 6 martie 1945, precum și a celor deportate în străinătate ori constituite în prizonieri, în sensul restabilirii unei echități de natură morală și materială pentru cei care și-au sacrificat viața în închisorile și lagărele comuniste, pentru apărarea libertății, demnității și credinței străbune a poporului român.

Simbol al luptei anticomuniste și al rezistenței împotriva regimului comunist, foștii deținuți politici, cei care au îndurat ani de temniță în numele libertății, ca și cei deportați și strămutați prin măsuri administrative abuzive nu au beneficiat, ei și familiile lor, de un sprijin real din partea Statului Român, a patriei pentru care s-au jertfit, sau în cele mai dramatice cazuri, au plătit cu viața.

România este un stat membru al Uniunii Europene. Revenirea noastră în marea familie europeană, desprinderea țării de sistemul criminal comunist, impus de Rusia sovietică, se datorează în mare măsură luptei duse pe parcursul a peste patru decenii de cei mai demni fii ai poporului nostru. În lumina acestui adevăr de necontestat, prin măsurile pe care le propunem, nu facem altceva decât să recunoaștem sacrificiul lor în consonanță cu gratitudinea și respectul pe care se cuvine să le acordăm celor ce s-au împotrivit prin toate mijlocele asasinării morale a societății românești. Apartenența noastră la Uniunea Europeană ne obligă să ținem cont de o serie de declarații și rezoluții referitoare la asigurarea reparațiilor cuvenite victimelor regimului totalitar comunist. Pentru exemplificare, amintim de: Rezoluția 1096 din 1996 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind *“Măsurile de eliminare a moștenirii fostelor sisteme totalitare comuniste”* și de Rezoluția 1481 din 2006 a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei privind *“Necesitatea condamnării internaționale a crimelor regimurilor comuniste totalitare”*. În baza acestor acte cu caracter de recomandare pentru statele membre ale Consiliului Europei, la care România a aderat, este necesar ca persoanele care au fost persecutate pentru fapte care ar fi considerate legale într-o societate democratică să fie reabilitate, să le fie restituite proprietățile confiscate și atâta timp cât victimele regimului comunist sau familiile lor mai sunt în viață, să poată primi compensații pentru daunele morale suferite.

Se cuvine a adăuga la exemplele de mai sus și: *"Raportul final al Comisiei Prezidențiale pentru Analiza Dictaturii Comuniste din România"* în baza căruia în data de 18 decembrie 2006, Președintele României în fața Parlamentului, a condamnat regimul comunist, declărându-l *ilegitim și criminal*. În discursul său, Președintele României condamna politica de anihilare a unor întregi categorii sociale în numele "luptei de clasă", spunând: *"Cei mai de seamă reprezentanți ai elitelor din România au fost eliminați fie prin asasinat, fie prin deportare, întemnițare, munca forțată sau marginalizare. S-a recurs la o logică a vinovăției colective și la persecutarea familiilor celor bănuți de intenții sau de acțiuni anticomuniste. S-a recurs la criterii aberante pentru a distruge șansele copiilor din familiile cu origine nesănătoasă de a studia în învățământul superior"*.

Și ca o consecință firească, Președintele declara: *"În numele Statului român, îmi exprim regretul și compasiunea pentru victimele dictaturii comuniste. În numele Statului Român, cer scuze celor care au suferit, familiilor lor, tuturor celor care, într-un fel sau altul, și-au văzut destinele ruinate de abuzurile dictaturii"*. Acest regret și această compasiune este întărită de Președinte când spune: *"Susțin solicitările foștilor deținuți politici legate de recunoașterea publică a tragediei prin care au trecut"*. Pentru această recunoaștere se impune luarea unor măsuri reparatorii, cum ar fi: *"majorarea pensiilor foștilor deținuți politici și a urmașilor direcți ai acestora, prin acordarea unei pensii suplimentare, acordarea unor indemnizații retroactive compensatorii; acordarea a cât mai multe gratuități (asistență medicală și medicamente, transport urban și interurban, compensații la caldură, energie electrică, apă, gaz metan etc.)"*.

Din păcate, de la data condamnării comunismului și până în prezent, nu s-a produs nicio îmbunătățire semnificativă în viața foștilor deținuți politici, în timp ce numărul lor s-a micșorat în mod dramatic, fiind pe cale de dispariție. Din cei cca. 150.000 de foști deținuți politici care mai erau în viață în 1990, an în care a apărut Decretul-lege 118/1990, mai supraviețuiesc astăzi mai puțin de 2.000. Marea majoritate a beneficiarilor acestui Decret-lege (cca. 35.000) este constituită din deportați, strămutați și soțiile celor decedați, numărul acestora scăzând anual într-o proporție covârșitoare. Spre exemplu, din cele peste 44.000 de persoane deportate (strămutate) în Bărăgan în perioada 1951-1956 au mai rămas în viață cca. 6000 - 7000.

Singura încercare, eșuată de altfel, de a aduce reparațiile cuvenite pentru suferințele îndurate de sutele de mii de victime ale regimului comunist s-a datorat apariției Legii 221/2009, în baza căreia persoanele în cauză se puteau adresa justiției, în procese individuale, cerând reparații morale și materiale înconformitate cu prevederile acestei legi. Din păcate, în

cca. un an de la apariția acestei legi, Curtea Constituțională considera că art.5 lit. a) din lege, cel care se referea la acordarea de compensații bănești pentru daune morale ca neconstituțional, motivul principal invocat fiind existența Decretului-lege 118/1990, pe care CCR îl considera ca fiind de aceeași speță cu legea în cauză și care, chipurile, ar fi tot o lege de reparații morale.

Ori, aici ne găsim într-o gravă eroare de interpretare a spiritului celor două acte normative. Decretul-lege 118/1990 intră, în mod exclusiv, în sfera legilor de securitate socială și se aplică în scopul ocrotirii sociale a victimelor regimului comunist aflate în viață, care datorită persecuțiilor politice, vădit nedrepte, au fost grav discriminate social și profesional, ceea ce a avut ca efect limitarea și restrângerea majoră a veniturilor materiale a acestora și a familiilor lor un timp îndelungat, în toată perioada comunistă. Deasemenea, se are în vedere faptul că deținuții politici au depus muncă forțată perioade îndelungate, în condiții inumane, pentru care nu au fost niciodată remunerați, iar statul a profitat de munca acestora. Deasemenea, deportații au trudit în IAS-urile din Bărăgan, inclusiv bătrâni și copii, pe bani puțini, atât cât să supraviețuiască.

De aceea, în situația în care se persistă în ideea că Decretul- lege 118/1990 este o lege din domeniul reparațiilor morale, beneficiarii acestuia, prin reprezentanții lor din conducerea Asociației Foștilor Deținuți Politici din România au cerut cu insistență ca legea de care vorbim să fie modificată și completată în așa fel, încât de el să beneficieze și urmașii celor care au fost victime dovedite ale regimului comunist, indiferent că aceștia mai sunt în viață sau au decedat, cei mai mulți înainte de 1989. Numai așa Decretul-lege 118/1990 ar putea aduce, oarecum, reparații pentru daunele morale suferite de opozanții regimului comunist și de victimele acestui regim criminal. Abia în anul 2020 prin două legi promulgate la un interval de cca. trei luni (Legea 130/2020 și Legea 232/2020) s-au introdus în Decretul-lege 118/1990 și copiii celor persecutați din motive politice de către regimul comunist.

După 6 martie 1945, multe din condamnările pronunțate de instanțele comuniste au avut caracter politic. Încadrările penale sau în alte legi, hotărâri de guvern și dispoziții cu caracter special care au stat la baza legislației represive comuniste sunt enumerate în OUG. nr 214/1999 și în dispozițiile Legii nr.221/2009, ambele în vigoare, fiind prin acestea anulate – ca și urmările lor. Articolul 2 al Legii prevede ca ”Toate efectele hotărârilor judecătorești de condamnare cu caracter politic prevăzute la art. 1 sunt înlăturate de drept. Aceste hotărâri nu pot fi invocate împotriva persoanelor care au făcut obiectul lor”. Ori, legiuitorul atunci când a operat modificările Decretului lege 118/1990 prin Legea 232/2020 nu a ținut cont de acest aspect.

Este cunoscut faptul că regimul comunist proaspăt instalat vedea dușmani pretutindeni iar cetățenii români care se opuneau regimului comunist au fost eliminați, inclusiv prin asasinat, ori prin întemnițare, deportare, muncă forțată, stabilirea domiciliului obligatoriu, internarea forțată în spitalele de psihiatrie, marginalizare. Datorită criteriilor stabilite de regimul comunist privind "originea socială sănătoasă", și copiii persoanelor persecutate din motive politice de dictatura instaurată în data de 6 martie 1945 au suferit multiple discriminări, nedreptăți, umilințe, viața fiindu-le grav afectată.

Din păcate, unele din prevederile Legii 232/2020 (în care sunt incluse și prevederi din legea 130/2020) sunt pe alocuri destul de confuze în modul în care sunt formulate și produc o discriminare între categoriile definite în lege, în ceea ce privește nivelul indemnizațiilor atribuite. O discriminare flagrantă constatăm și în cazul indemnizațiilor acordate beneficiarilor altor legi speciale în cazuri similare (a se vedea nivelul indemnizației pentru soțiile și copiii celor decedați în revoluția din 1989 – Legea 341/2004 – față de cazurile similare din Decretul-lege 118/1990). În timp ce în legea 341/2004 se prevede pentru soțul supraviețuitor și copiii celui decedat în revoluție o indemnizație lunară egală cu salariul mediu brut pe economie multiplicat cu un coeficient de 1,10, în cazul beneficiarilor Decretului-lege 118/1990, în urma Legii 232/2020, în situațiile similare soția primește o indemnizație de doar 700 de lei/lună, iar copilul primește o sumă la fel de ridicolă și batjocoritoare, de 500 de lei/lună.

Drept urmare, avem în vedere modificarea art.5 al Legii, întrucât considerăm că urmașii deținuților executați sumar, a celor condamnați la moarte și executați, a celor decedați în timpul persecuției au avut mai mult de suferit, chiar în raport cu alte categorii de urmași și cuantumul pensiei acordate nu reflectă acest fapt. Totodată, am avut în vedere o ușurare a calculării compensațiilor pentru aceste categorii de urmași, care au drept bază salariul mediu brut pe economie.

Prin proiectul de față se cere și modificarea aliniatului (1) al articolului 8, în care se prevede scutirea de impozite și taxe locale, pentru beneficiarii Decretului-lege 118/1990, pentru a se reveni la forma dinaintea apariției noului cod fiscal, prin Legea 227/2015, când în mod abuziv s-a dispus abrogarea acestei prevederi în corpul legii. După multe intervenții, acest alineat a fost reintrodus, dar condiționat de aprobarea consiliilor locale, cu alte cuvinte transformarea acestor scutiri dintr-un drept imperativ într-unul facultativ, acordat la dispoziția administrațiilor locale.

Pe de altă parte, am avut în vedere înlăturarea unor inechități ale legii, care printr-o largă interpretare excludeau de la acordarea compensațiilor întregi categorii de urmași,

precum cei ai etnicilor germani, deportați sau prizonieri de război, utilizând o mai bună precizare a termenilor, care are în vedere exceptarea de la prevederile legii a persoanelor cu condamnări definitive pentru crime împotriva umanității. De asemenea, întrucât același text de lege îi exceptează de la prevederile ei pe "legionarii" și urmașii acestora, întrucât legea anterioară folosește pentru a stabili această exceptare un termen impropriu, "dovediți", fără să se spună de către cine și cum, s-au introdus precizări privind categoria clară a celor condamnați definitiv, pentru crime din motive etnice și rasiale.

Precizările acestea au fost necesare, întrucât simpla apartenență a etnicilor germani la organizația "Grupul Etnic German", cât și încorporarea lor în unitățile armatei germane a fost în general aceea care le-a atras deportarea în URSS și/sau prizonieratul.

În al doilea rând, trebuie spus că, în majoritatea situațiilor, condamnări politice au fost obținute de către organele represive comuniste în cursul unor anchete abuzive. Dovezile vinovăției erau fabricate adesea de Securitate și de alte organe de represiune. Practica era încetățenită și a fost dovedită de studii istorice și de documente. Așa-zisele "planuri de anchetă" se regăsesc în arhivele Securității. Anchetarea celor arestați se făcea zi și noapte, pînă la sute de zile, în beciurile Securității, fiind presărată cu bătăi, uneori bestiale și în cele din urmă li se punea celor anchetați în față declarația gata scrisă de anchetatorul penal, pe care arestații erau siliți să o semneze, de recunoaștere a unei vinovății de multe ori fictivă.

Legea 221/2009 a avut în vedere acest fapt, și anume că tuturor celor persecutați le erau încălcate dreptul la apărare, dreptul la un proces echitabil, dreptul la libertatea de exprimare, le era restrânsă libertatea de conștiință, libertatea religioasă precum și celelalte drepturi prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Față de prevederile legale conținute în Legea 221/2009, bazate pe aceste realități istorice și juridice, legiuitorul a introdus, prin modificările operate ei de către Legea 232/2020 în textul art. 14 din DL118/1990 termenul de "legionar", fără nicio altă precizare.

Astfel, unei categorii numeroase de persecutați politic li se atribuia calificativul de "legionar" (care în limbajul cotidian al unei perioade a comunismului avea valențele unui epitet), doar pentru a da greutate faptelor și pentru a întări considerarea ca "dușmani ai poporului" a unor persoane, fără ca acelea să se fi făcut vinovate de desfășurarea unor astfel de activități. De altfel, apartenența la mișcarea legionară, care a fost scoasă în afara legii în 1941, continuându-și activitatea în clandestinitate nici nu era prevăzută ca atare în prevederile legii penale comuniste, oferind numai o circumstanțiere ca "aggravantă" a faptei comise în cursul procesului penal, ori constituind "baza" unei dispoziții administrative, dispuse împotriva unei persoane.

Având în vedere cele expuse mai sus, este necesar și corect, pentru a nu opera cu criterii subiective și discriminatorii (întocmai cum procedau organele de Securitate cu categoria largă a persecuțiilor politici) să se respecte prevederile Legii 221/2009 și articolul 14 să fie reformulat, pentru o mai mare precizie, în îndeplinirea scopului avut în vedere de legiuitor.

În modificările aduse Decretului-lege 118/1990 prin proiectul de față s-au adus și o serie de îmbunătățiri și clarificări, pentru o practică unitară în legătură cu paralelismul deportați/strămutați, care a creat greutate în cadrul aplicării legii de către Agențiile Județene de Plăți și Inspecție Socială, cât și în ceea ce privește funcționarea Comisiilor din cadrul acestora, care au în atribuții aplicarea Decretului-lege 118/1990.

INIȚIATOR,
Deputat PNL
Gheorghe Andrei Daniel